

**ОСОБИСТІТЬ ТА ОСВІТА
В УМОВАХ СУЧАСНИХ
СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ВИКЛИКІВ:
ЦІНІСНО-СВІТОГЛЯДНІ
ТА НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ**

**THE INDIVIDUAL AND EDUCATION IN
THE CONTEXT OF CONTEMPORARY
SOCIO-CULTURAL CHALLENGES:
VALUE-WORLDVIEW DIMENSIONS AND
SCIENTIFIC-METHODOLOGICAL ASPECTS**

МАТЕРІАЛИ

III міжнародної науково-практичної конференції

PROCEEDINGS

of the 3rd International Scientific and Practical Conference

27 лютого 2026 р.

27 February 2026

Дніпро

2026

Dnipro

2026

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ
ДНІПРОВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ
ІНСТИТУТ АРХЕОЛОГІЇ ТА АНТРОПОЛОГІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК АЗЕРБАЙДЖАНУ
УНІВЕРСИТЕТ БІЛЕДЖИКА ШЕЙХА ЕДЕБАЛІ (ТУРЕЧЧИНА)
КАЗАХСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (КАЗАХСТАН)

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
K. D. Ushynsky South Ukrainian National Pedagogical University
Yaroslav Mudryi National Law University
H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University
Dnipro Academy of Continuing Education
Institute of Archaeology and Anthropology, National Academy of Sciences of Azerbaijan
Sheikh Edebalı University of Bilecik (Turkey)
Kazakh National Pedagogical University (Kazakhstan)

ОСОБИСТІТЬ ТА ОСВІТА
В УМОВАХ СУЧАСНИХ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ВИКЛИКІВ:
ЦІННІСНО-СВІТОГЛЯДНІ ТА НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ

THE INDIVIDUAL AND EDUCATION IN
THE CONTEXT OF CONTEMPORARY SOCIO-CULTURAL CHALLENGES:
VALUE-WORLDVIEW DIMENSIONS AND SCIENTIFIC-METHODOLOGICAL
ASPECTS

МАТЕРІАЛИ
III міжнародної науково-практичної конференції
PROCEEDINGS
of the 3rd rd International Scientific and Practical Conference

27 лютого 2026 р.
27 February 2026

Дніпро
2026
Dnipro
2026

УДК 303
ББК 63.3
О 53

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» ДОР» (протокол № 11 від 25.03.2026 р.)

Рецензенти:

Кулик Тетяна Вікторівна, к. іст. н., с.н.с., доцент кафедри міжнародних відносин і аудиту НТУ «Дніпровська політехніка»;

Мотуз Тетяна Володимирівна, к. пед. н., доц., завідувач кафедри загальної та спеціальної освіти КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» ДОР;

Ходус Олена Володимирівна, д. філос. н., доц., професор кафедри політології, соціології та публічного управління Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

За редакцією:

Висоцька Ольга Євгенівна, д. філос. н., проф., завідувач кафедри філософії КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» ДОР».

Дев'ятко Наталія Володимирівна, к. філос. н., доц., доцент кафедри філософії КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» ДОР».

О 53 Особистість та освіта в умовах сучасних соціокультурних викликів: ціннісно-світоглядні та науково-методичні аспекти: збірник матеріалів III міжнародної науково-практичної конференції, 27 лютого 2026 р., м. Дніпро, КЗВО «ДАНО» ДОР» / Наук. ред. О. Є. Висоцька. Техн. ред. Н. В. Дев'ятко. Дніпро: КЗВО «ДАНО» ДОР», 2026. 372 с.

Збірник матеріалів конференції присвячений висвітленню актуальних питань філософського та гуманітарного знання в контексті визначення соціокультурних викликів сучасності та шляхів їх подолання засобами освіти; філософсько-методологічних та культурологічних підвалин формування науково-методичного потенціалу сучасної освіти; ціннісно-світоглядних аспектів розвитку особистості в контексті впровадження освітніх технологій; розкриття ролі соціально-гуманітарних дисциплін у системі вищої освіти; формування духовно-ціннісної сфери особистості, духовної безпеки та ментального здоров'я українського суспільства в умовах російсько-української війни; науково-методичного супроводу впровадження сучасних освітніх технологій; методологічної культури та професійних компетентностей вчителя Нової української школи.

Рекомендовано для науково-педагогічних та педагогічних працівників вищої і післядипломної освіти, керівників закладів середньої та дошкільної освіти, працівників методичних служб, вихователів, вчителів, докторантів, аспірантів, студентів.

© Колектив авторів, 2026

© ДАНО, 2026

вказує не на чисту суб'єктивність, а на тілесну і психічну цілісність живої істоти, яка відчуває себе і світ як єдиний простір досвіду. Це поняття протистоїть дуалізму розуму і тіла, характерному для новоєвропейської філософії.

Використання слова *συναίσθησις* розкриває його як позначення принципової здатності до об'єднання чуттєвих даних і простої саморефлексії, вкорінену в самій природі тіла, яке має душу. Можна провести паралель з аристотелівським поняттям *εντελεχίη* (*έντελέχεια*) у зв'язку із розумінням сутності душі: «душа є перша ентелехія природного тіла, яке має життя в можливості» [1, с. 26].

Попередній огляд давньогрецької філософської лексики демонструє значні можливості відбору та інтерпретації понять, що позначають свідомість, причому, в багатьох аспектах, наприклад, у сенсі самосвідомості.

Звичайно, античні автори були далекі від розробки поняття чистої свідомості або абсолютного «Я», яке ми знаходимо у Фіхте чи Гуссерля. Також важко говорити про картезіанського суб'єкта, коли мова йде про розуміння свідомості й мислення у Аристотеля чи стоїків. Сучасне розуміння надзвичайно складної й нюансованої механіки внутрішнього життя духу, розуму, свідомості було непритаманне давнім філософам. Мали пройти століття напруженої інтелектуальної й духовної праці, зокрема, в царині мистецтва та релігійної свідомості, щоб утвердився сучасний дискурс феноменологічного самоопису суб'єктивності, який без перебільшення можна вважати однією з парадигм західної філософії.

Сучасне європейське розуміння свідомості виросло з картезіанської філософії, тоді як античне сприйняття розвивалося в рамках онтологічної парадигми. Дослідження античних понять, таких як *συναίσθησις*, є не пошуком аналогів нашому «Я», а намаганням зрозуміти альтернативний спосіб мислення про психічне, який не приймає дуалізму свідомості і світу.

Список використаних джерел

1. Aristotle. *De anima* (Oxford Classical Texts). Ed. W. D. Ross. Oxford University Press, 1956. 110 p.
2. Aristotle's *Eudemian Ethics*. Bilingual (Oxford Classical Texts). Ed. C. Rowe. Oxford University Press, 2023. 175 p.
3. *Aristotelis Ethica Nicomachea*. Ed. I. Bywater. Cambridge University Press, 2010. 264 p.

ПЕТИНОВА Оксана Борисівна

*доктор філософських наук, професор кафедри філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик,
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (м. Одеса)*

НАЦІОНАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У КАТЕГОРІАЛЬНОМУ АПАРАТІ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ

У сучасних умовах трансформації українського суспільства на шляху до зміцнення державності особливої актуальності набуває питання формування ключових компетентностей, що забезпечують гармонійний розвиток особистості в національному та глобальному контекстах. Україна, незважаючи на свою багатовікову історію, культурну спадщину та значний інтелектуальний потенціал,

тривалий час залишалася в тіні та була недостатньо представленою у глобальному культурному, освітньому, науковому та технологічному дискурсі. Це зумовлено не лише зовнішніми факторами політичної ізоляції, але й тривалою колоніальною політикою з боку російської імперії, потім радянського союзу та сучасної російської федерації. Наслідком цього стала втрата власного голосу у світовому діалозі. У контексті повномасштабної війни 2022 року питання постало дуже гостро, адже наше суспільство отримало значний виклик: або ми заявляємо про себе як повноцінного суб'єкта, або втрачаємо себе повністю. У період війни, яку російська федерація розв'язала і веде проти України, виникає нагальна необхідність здійснення системних заходів, спрямованих на посилення національно-патріотичного виховання дітей та молоді – формування нового українця, що діє на основі національних та європейських цінностей. Важливу роль в цьому процесі відіграє соціальний інститут освіти, в межах якого здійснюється процес соціалізації особистості, інтеріоризація норм та цінностей.

Сучасна інтерпретація життєвого досвіду особистості в умовах цифрової модернізації сучасного українського суспільства відображає якісно нову форму символічного буття. Продуктом XXI століття постає Homo Digital як носій інноваційних етичних орієнтирів, що поринає у симулятивну віртуальність і дедалі частіше інтерпретує навколишню дійсність через призму цифрового поля, усвідомлюючи його штучність та можливість програмного управління його характеристиками. Протиріччя, що виникають у процесі становлення цифрового середовища, знаходять своє втілення у різних сферах життєдіяльності особистості та провокують двоїсті тенденції в її розвитку. Всеосяжний характер цих трансформацій загострює не лише технологічні та комунікаційні аспекти інформаційної епохи, і виводить на перший план комплекс складних філософських дилем та соціокультурних викликів, зумовлених явищем формування цифрової ідентичності [2].

Громадянсько-патріотичні, духовно-моральні, військово-патріотичні та екологічні компетентності, визначені в Наказі «Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України» [1] хоча формально й належать до педагогічного та освітнього дискурсу, водночас мають філософське підґрунтя й цілком можуть розглядатися як категорії філософії освіти, адже кожна з них має аксіологічну природу, та ґрунтується на цінностях свободи, справедливості, гідності, тощо. Так, наприклад, громадянсько-патріотична компетентність базується на таких цінностях як любов до Батьківщини, історична пам'ять, політична відповідальність. Духовно-моральна компетентність охоплює етичні та морально-філософські принципи, які є ядром філософської традиції. Військово-патріотична компетентність опирається на філософські засади героїзму, служіння, екзистенційного вибору в умовах ризику життя. Екологічна компетентність філософським корінням торкається екофілософії та ідеалів сталого розвитку суспільства. Компетентності виражають ціннісну спрямованість освіти, що є предметом вивчення філософії освіти. Саме вона і визначає мету, зміст і сенс цих компетентностей, рефлексує над тим, як вони формують суб'єкта культури, нації, світу. Філософія освіти дозволяє переходити від функціонального визначення до сутнісного осмислення, розглядає особистість як носія свободи,

мислення, відповідальності. Усі згадані компетентності – це не лише знання чи навички, а вияв зрілості особистості, її суб'єктного ставлення до себе, суспільства, світу. Вони не існують без філософського усвідомлення, адже торкаються онтологічної й екзистенційної площини, що належить до філософії, вкорінені в філософські концепти культури, ідентичності, моральності, формують онтологічний образ людини як суб'єкта освіти та визначають мету освітнього процесу в умовах національного та глобального виклику. Водночас втілюють гуманістичний ідеал виховання, що покладений в основу філософії освіти. Ці компетентності варто не лише реалізовувати в педагогічній практиці, а й теоретично осмислювати як філософські категорії, що розкривають природу «нового українця» епохи боротьби, відповідальності та національного відродження.

У сучасному історичному контексті, коли Україна постала перед екзистенційним викликом збереження себе як держави, нації та культурної спільноти, філософія освіти покликана не лише осмислювати трансформаційні процеси, а й запроваджувати нові категорії, які відповідають актуальним змінам соціального буття. На наш погляд, однією з таких категорій, що має стати філософсько-освітнім конструктом нового покоління українців, є категорія «національна компетентність». Формування компетентностей в освітньому процесі передбачає не просто засвоєння знань про культуру, мову, історію, а розвиток усвідомленої національної ідентичності як такого способу мислення й дії, який засвідчує відповідальність людини перед своїм народом, державою, культурною традицією. Це вже не просто компонент громадянської освіти, а ціннісно-світоглядна основа, що формує суб'єктність нового українця.

Сучасна філософія освіти зобов'язана реагувати на нові соціокультурні виклики, одним із яких є декомунізація, деколонізація та дерусифікація освітнього мислення. І у цьому процесі, на наш погляд, національна компетентність постає саме тією інтегральною компетентністю, що містить *аксіологічні* (ґрунтується на системі українських цінностей – гідності, свободи, історичної пам'яті); *онтологічні* (виражає буттєвий зв'язок особистості з національним середовищем як умовою її розвитку); *гносеологічні* (передбачає критичне пізнання власної культури у взаємодії з іншими); *праксеологічні* (спрямована на активну дію на користь нації – від участі в громадському житті до захисту держави) аспекти.

Незважаючи на близькість до поняття «громадянська компетентність», національна компетентність має іншу змістову природу і формується не лише через правові чи інституційні механізми, а через ідентифікацію з національним «ми», внутрішнім прийняттям спільної долі, історії, болю та надії на майбутнє. Це ціннісно забарвлена компетентність, що апелює до філософії пам'яті, культури, мови як живого простору ідентичності, та сучасних трансформацій.

Список використаних джерел

1. Наказ МОН, 2022, Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України, 06.06.2022 № 527, URL: <https://imzo.gov.ua/2022/06/08/nakaz-mon-vid-06-06-2022-527-pro-deiaki-pytannia-natsional-no-patriotychnoho-vykhovannia-v-zakladakh-osvity-ukrainy-ta-vyznannia-takym-shcho-vtratyv-chynnist-nakazu-ministerstva-osvity-i-nauky-ukrainy/>.

2. Petinova O., Nesterova O. Philosophical Aspects of Critical Pedagogy of Paulo Freire in the Context of Students' Academic Integrity. *Studia Warmińskie*. 61 (2024). P. 139-156. DOI: <https://doi.org/10.31648/sw.10790>.

3. Petinova O., Tkachenko E. STEAM Education as a Tool for Shaping National Competence in Contemporary Ukrainian Society. *Studia Warmińskie*, 2025. 62 (62), 93–122. DOI: <https://doi.org/10.31648/sw.11973>.

ПІЩАНСЬКА Вікторія Миколаївна

*доктор культурології, професор, професор кафедри філософії,
Комуніальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія
неперервної освіти» ДОР» (м. Дніпро)*

КУЛЬТУРОЛОГІЧНО-ОСВІТНІ ВИМІРИ СУЧАСНОЇ МЕДІАКУЛЬТУРИ: ВІД ВІЗУАЛІЗАЦІЇ ДО ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДІ

На сучасному етапі розвитку цифрових технологій візуальність є передусім тією ключовою практикою, яка перетворює математичні послідовності коду на антропологічно та культурно адаптовані форми. Спираючись на досягнення психології сприйняття та когнітивної науки, візуальність конструює безпечні та впізнавані оболонки для користувача, звертаючись до вже визнаних у культурі форматів: комп'ютерний дисплей концептуально наслідує архітектоніку традиційного телебачення, а інтерфейси вебсайтів відтворюють звичну просторову організацію класичної друкованої преси.

Сучасні цифрові зображення становлять потужний семантичний базис у процесі взаємодії людини з невидимим, невлотимим і тому часто незрозумілим алгоритмічним кодом та глобальними масивами цифрових даних (Big Data). У цьому контексті візуальність виконує функцію не просто ілюстрації, а фундаментального культурного послання та універсального інтерфейсу. Зображення стали найважливішим комунікативним містком у цифрових технологіях. Можна стверджувати, що візуалізація даних перетворюється на динамічне новітнє середовище, у якому семантика та синтаксис візуальної мови стають відкритими до безперервних змін, реконфігурацій та множинних інтерпретацій як з боку творців, так і з боку реципієнтів.

Відбувається закономірний перехід від аналогових монолітних медіа до гібридних, багатовимірних комп'ютерних взаємодій. Класична комунікаційна тріада «відправник – повідомлення – одержувач» еволюціонує в складну багатопланову медіаекосистему, яка докорінно трансформує архітектуру сучасної культури. Відповідно до концепції «конвергентної культури» Г. Дженкінса [3] та теорії «мережевого суспільства» М. Кастельса [2, с. 132], формується новий цифрово-мережевий дискурсивний порядок. Його головними ознаками є мережевий індивідуалізм, партисипативність (культура участі) та інтерактивна семантика, де стирається жорстка межа між автором та споживачем інформації.

Особливої актуальності в означених умовах набуває проблема соціалізації дітей та молоді. Сучасне програмне забезпечення, мобільні додатки, стрімінгові платформи, цифрові медіа, соціальні мережі та інші форми нових медіа формують еkleктичний простір, де органічно переплітаються зразки високої та масової культури. Цей динамічно мінливий медіаландшафт приваблює, інтригує та

<i>Tagieva A. V.</i> Analysis of Tasks About the Azerbaijan Republic in a Geography Textbook for Grade VI from the Point of View of B. Bloom's Taxonomy	51
<i>Тимонік Н. Д.</i> Формування читацької компетентності здобувачів освіти	53
<i>Чугуєнко М. В.</i> «Розважаючись алгоритмами»: масова AI-культура як екзистенційний виклик освіти	56
<i>Шаталович І. В.</i> Бібліотерапевтичний потенціал спадщини В. Сухомлинського в умовах сучасних соціокультурних викликів	58
РОЗДІЛ 2. ФІЛОСОФСЬКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ПІДВАЛИНИ ФОРМУВАННЯ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ	61
<i>Блажко В. В.</i> Культурно-освітній потенціал ідеї Землі у філософії Григорія Сковороди	61
<i>Зінов'єва К. Ф.</i> Світогляд модерної людини: від літературного героя до суб'єкта сучасної освіти	62
<i>Данканіч Р. І., Слюсаренко К. О.</i> Феномен лайливої лексики в публічній риторичі сучасної культури	64
<i>Калінер Ю. В.</i> Рефлексивний контроль як детермінант протидії персуазивним маніпуляціям у медіадискурсі	66
<i>Коваленко Г. В.</i> Логіко-правові інструменти тлумачення правових норм як методологічні підвалини формування науково-методичного потенціалу сучасної юридичної освіти	68
<i>Корж Г. В.</i> Цінності сквородинівської традиції у розбудові сучасного освітнього простору	70
<i>Павленко І. В.</i> Визначення свідомості та самосвідомості в античній філософії	73
<i>Петінова О. Б.</i> Національна компетентність у категоріальному апараті філософії освіти	75
<i>Пищанська В. М.</i> Культурологічно-освітні виміри сучасної медіакультури: від візуалізації до цифрової компетентності молоді	78
<i>Радіонова Н. В.</i> Філософія педагогічної освіти в глобальних і локальних викликах	80
<i>Романенко М. І.</i> Філософія як методологічна основа викладання гуманітарних наук	82
<i>Фішелєв В. Є.</i> Концепція відкритого всесвіту Карла Поппера в контексті сучасної наукової картини світу	84
<i>Шаталович О. М.</i> Філософська складова сучасної вищої освіти	86
<i>Шевцов С. В.</i> Тілесність як ключовий концепт морфології культури	88
РОЗДІЛ 3. ЦІННІСНО-СВІТОГЛЯДНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ У СУЧАСНОМУ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОМУ ПІЗНАННІ ТА В КОНТЕКСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ	90
<i>Борінштейн Є. Р.</i> Моральні цінності творчої особистості	90
<i>Висоцька О.Є.</i> Довіра та відповідальність у метамодерному суспільстві: ціннісно-світоглядні виклики	92